

LA BASTIDA DE LES ALCUSSES

Moixent

UNA CIUTAT IBÈRICA DEL SEGLE IV A.C.

La Bastida de les Alcusses va ser una de les ciutats més importants del nord de la Contestània ibèrica en el segle IV a.C. Tanmateix, desconeixem el seu nom, com també les causes històriques que motivaren la seua destrucció i el seu abandonament cap al 325 a.C., després d'una curta existència de vora 100 anys, en el període de màxim apogeu de la Cultura Ibèrica.

Les excavacions arqueològiques realitzades pel Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València entre els anys 1928 i 1931 van descobrir, aproximadament, la meitat de la superfície de la ciutat. La magnitud de les seues restes constructives i la riquesa de les troballes, entre les quals destaquen una làmina de plom amb escriptura ibèrica, figuretes com la del Guerrer de Moixent, gran quantitat d'instruments de ferro i una variada vaixela de ceràmica, van fer que este jaciment fóra declarat Monument Històrico-Artístic l'any 1931.

En l'actualitat, el Museu de Prehistòria ha représ la línia d'investigacions a la Bastida amb un ampli projecte d'excavacions, restauració i difusió del jaciment a fi de mostrar a tots els visitants la importància del nostre patrimoni arqueològic i, alhora, la possibilitat de descobrir com vivien els nostres avantpassats, els ibers.

L'ENTORN GEOGRÀFIC I EL PAISATGE

La Bastida ocupa un dels cims allargats del sistema muntanyenc de la Serra Grossa, a 741 m d'altitud, i limita al nord amb el pla de les Alcusses i al sud amb la vall de l'Alforí de Fontanars. En este punt s'encreuen dues vies de gran importància històrica que aprofiten sengles corredors naturals: el camí que posa en comunicació la costa amb la meseta i l'Alta Andalusia, conegut en època romana com a Via Augusta, i el curs del riu Vinalopó que es dirigeix cap a les terres alacantines. Esta situació privilegiada convertix la Bastida, a més d'un *oppidum* defensiu, en un centre econòmic on primeres matèries i productes manufacturats indígenes es bescanviaven per objectes de prestigi importats, com ara les ceràmiques gregues.

L'estudi de les fustes carbonitzades trobades a la Bastida, i en la propera necròpoli del Corral de Saus, mostra que durant l'època ibèrica hi havia un paisatge de bosc de carrasques, esclarissat per zones de pins bords, i un sotabosc dens format per ginebres, savines, coscolles i espins. El freixe ens assenyala un bosc de ribera en els marges del riu Cànyoles.

EL SISTEMA DEFENSIU I L'URBANISME

La ciutat ocupava una extensió de 4,5 ha, protegida per una muralla de traçat sinuós que s'adapta al cim de la muntanya. L'accés s'hi realitzava per la part occidental a través d'un camí del qual es conserven trams amb empremses de carrilades excavades en la roca pel pas dels carros. Després de travessar un gran espai, d'1,5 ha, delimitat per un llarg llenç ciclopi, i sense restes constructives, s'arriba al recinte emmurallat. De la muralla es conserva la base de pedra, de 4 m d'ample i 2,5 m d'alt, a la qual cal afegir l'alçat de toves que té una altura original entre 6 i 8 m. Esta construcció estava revestida per una capa de fang i, possiblement, coronada de merlets. En el front oest del recinte s'obri la porta principal i al seu costat es conserven dues torres quadrangulars encara que hi ha empremses de l'existència d'unes altres sis torres en la mateixa àrea, hui desaparegudes. Unes altres dues portes, més menudes, se situen en els costats nord i sud, i una quarta en l'extrem oriental, també defensada per una torre.

La Bastida mostra un urbanisme complex, amb grans cases agrupades en illes i disposades a un costat i a un altre del carrer central que recorre tot el poblat. D'este carrer principal arranquen els carrers secundaris perpendiculars, com també les places, una d'elles amb una gran cisterna. Un camí de ronda recorre tot el perímetre emmurallat.

Tant la xarxa viària com els habitatges s'adapten al relleu del terreny, el pendent del qual obliga a anivellar el terreny on s'han de construir les illes de cases mitjançant murs de contenció que són omplits amb pedres i terra. Així, les habitacions van escalonant-se, la qual cosa condiona l'organització interna de les cases i la situació de les portes que s'obren en els llocs més accessibles.

Els habitatges de la Bastida són d'una planta només, compartimentada en diverses habitacions i amb una superfície entre 80 i 150 m². Els espais es distribuïxen de manera diferent segons les necessitats i les activitats dels seus ocupants, encara que predomina el model d'habitació principal on es troba la llar, centre de la vida domèstica, i estances secundàries que es destinen a magatzems, àrees de treball o estables. Moltes d'estes cases mostren remodelacions i ampliacions que en molts casos envaïxen i reduïxen l'espai dels carrers.

LA VIDA EN EL POBLAT

La vida quotidiana del poblat gira a l'entorn de les tasques relacionades amb la transformació, la preparació i l'emmagatzemament d'aliments. Els molins giratoris per a moldre el cereal i els centenars de vasos ceràmics així ho fan entendre. La ceràmica, fabricada a torn i decorada amb motius geomètrics, comprenia una gran varietat de formes com ara àmfores i gerres per a emmagatzemar aliments, vaixel·la fina de taula i olles més bastes per a cuinar. També és freqüent la presència de vasos grecs, veritables peces de luxe, que són un clar exponent del comerç amb altres pobles mediterranis.

L'activitat tèxtil queda testimoniada pels contrapesos d'argila, que tensaven l'ordit dels telers de fusta, i per les fusaioles, peces ceràmiques menudes associades als fusos per a filar. Les agulles de ferro i les restes d'espart carbonitzat mostren l'aprofitament de les fibres vegetals per a la fabricació d'estores, cabassos, albardes o espartenyas.

El treball dels metalls ha deixat gran quantitat d'empremtes a la Bastida de les Alcusses a través d'escòries, forns metàl·lurgics i objectes metàl·lics. Els ibers fabricaren en ferro tot tipus de ferramentes de llaurar i instruments artesanals de fusteria, adob o pedreria, com també un magnífic armament compost de falques, espases, ganivets, llances, dards, esperons i escuts. Els objectes d'ús personal, com ara fibules, botons, fermalls de cinturó o anells, són en bronze, mentre que l'argent i l'or es reservaven per a la joieria fina d'arracades, diademes o anells.

Les làmines de plom escrites en alfabet ibèric meridional mostren la complexitat de la societat ibèrica. Són planxes molt fines, que solen aparèixer enrotllades, escrites per les dues cares. Encara que l'escriptura ibèrica encara no ha sigut desxifrada, el plom I de la Bastida sembla tractar-se d'una llista de noms propis seguits de numerals ratllats, la qual cosa s'interpreta com un document comercial de comptes cancel·lats. A l'igual de les sèries de peses i platets de balança, tot això ens parla d'actius comerciants convivint amb els artesans i camperols en la mateixa ciutat.

EL TREBALL DEL CAMP

L'agricultura era la principal activitat productiva dels ibers, complementada amb la ramaderia. Posseïen un variat instrumental agrícola de ferro, molt semblant a l'utilitzat fins als nostres dies, compost per reixes d'arada i agullades, corbelles, podalls, fangues, picoles, etc., que ens parlen, com també fan les restes carbonitzades de llavors, de la importància del cultiu de secà. La introducció de l'arada de timó, arrossegada per bous, permetia cultivar en extensió terres abans improductives. Així, als peus del poblat s'estenien els camps de cereals (forment, ordi i, en menor mesura, mill), de vinyes i d'oliveres, mentre que vora els cursos d'aigua, en zones ben irrigades, es cultivaven llegums i es plantaven arbres fruiters.

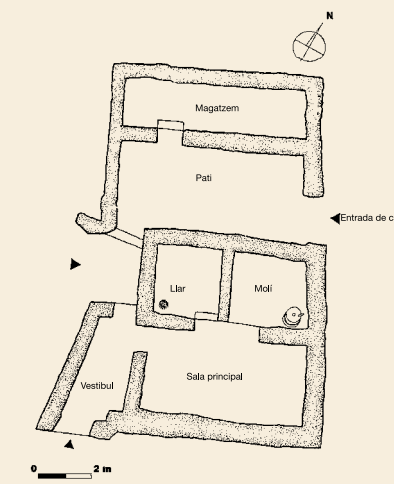
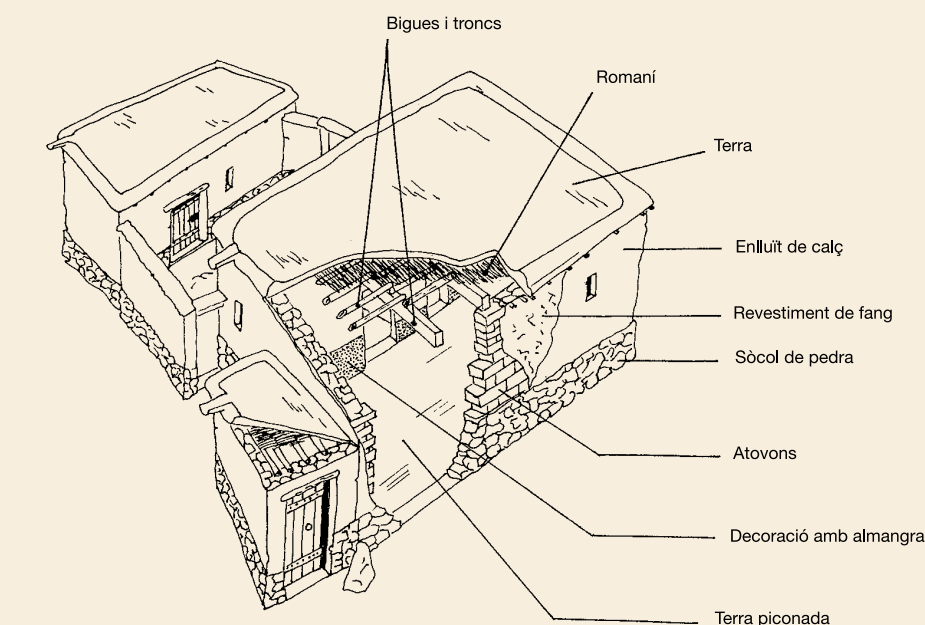
Els animals domèstics comprenien ramats d'ovelles i de cabres, fonamentals per al proveïment de carn i de llet, però també de pells i de llana. No s'ha d'oblidar la importància del consum del porc i del bestiar boví. El bou era molt valorat com a força de tir, l'ase com a animal de càrrega, mentre que el cavall era considerat un animal noble de muntada. La caça també va ser un recurs econòmic significatiu, en especial el cervol i el conill, com també l'aprofitament de fruits silvestres.

REVIVINT UNA CASA IBÈRICA

La reconstrucció d'una casa ibèrica a la Bastida de les Alcusses ens permet reviure l'ambient domèstic d'una família camperola de fa 2.300 anys. L'habitatge, de 125 m², reproduïx la casa 1, excavada el 1928, composta per un nucli central (vestíbul, sala principal, àrea de mòlta i cuina), un pati i un magatzem.

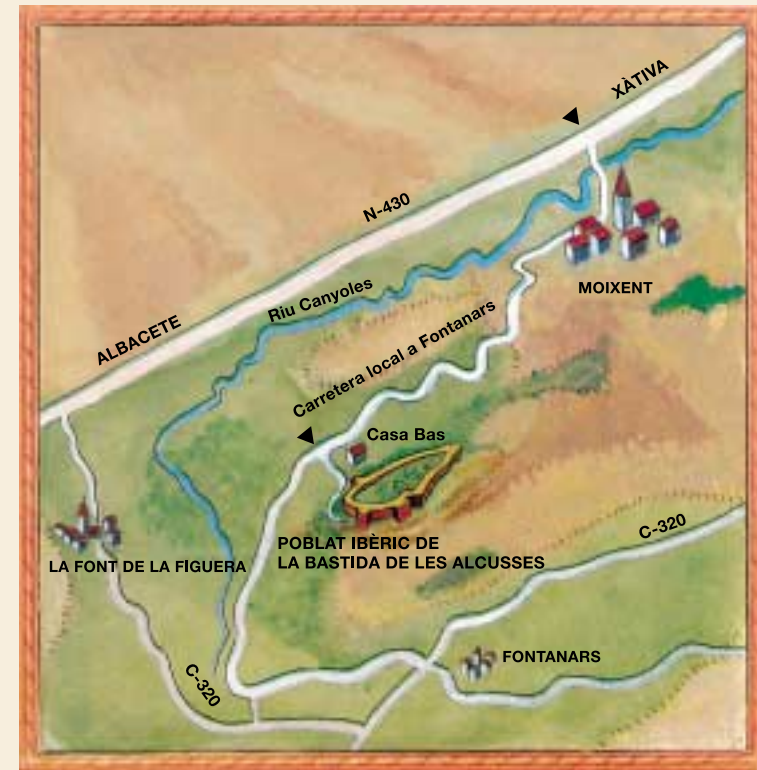
A partir de les restes trobades en l'excavació s'han utilitzat els mateixos materials i tècniques constructives que usaren els ibers, tots ells procedents del terreny: la terra, la pedra i la fusta. Les cases tenien un sòcol de pedra sobre el qual s'alçaven les parets de a tovons que, al seu torn, es revestien de terra, es lluien amb calç i, de vegades, es decoraven amb tonalitats rogenques, blavenques o negres. El sòl era de terra piconada i només excepcionalment de còdols o lloses. Els sostres eren plans i consistien en un dens entramat de bigues i troncs, i una coberta vegetal que sostenia una gruixuda capa de terra. Este tipus de construcció, en el qual el material predominant és la terra, requeria un manteniment constant.

Després d'un estudi rigorós i científic dels aixovars trobats en la casa 1 durant l'excavació, s'ha recreat, mitjançant rèpliques, l'ambientació interior de l'habitatge. Un teler, un molí giratori, gerres i àmfores d'emmagatzemament, vaixel·la de taula i de cuina, ferramentes de llaurar, cistelles, estores i pells són els equipaments i estris domèstics que reviuem esta casa tal com la deixarien els seus ocupants unes hores abans de la destrucció i l'abandonament de la Bastida de les Alcusses, allà al final del segle iv a.C.

Textos: Helena Bonet i Enrique Díes
Disseny: Francisco Chiner i Helena Bonet
Dibuixos: Francisco Chiner i Enrique Díes
Fotografies: Arxiu del S.I.P.

CALENDARI I HORARIS

Diumenges i festius: de 10 a 15 h.

De dimarts a dissabte: D'octubre a abril: de 10 a 14 h. i de 16 a 18 h.

De maig a setembre: de 10 a 14 h. i de 18 a 20 h.

VISITES GUIADES I RESERVES

De dimecres a diumenge: de 10'30 a 14 h.

AJUNTAMENT DE MOIXENT 962 29 51 36

INFORMACIÓ GENERAL

MUSEU DE PREHISTÒRIA I DE LES CULTURES: 963 88 35 87